

LÄRARHANDLEDNING

med inspiration och kopieringsunderlag

LFI-metoden 4-dimensionell högläsning

Hur du kan arbeta med teater och
skapande verksamhet utifrån en bok

Text av Berlin Deniz.

I samarbete med Generation Pep.

**BONNIER
CARLSEN**

FÖRORD

Böcker ger upphov till njutningsfulla läsoplevelser. De kan dessutom fungera som ett utmärkt pedagogiskt redskap för att nå förskolans och skolans uppsatta mål i läroplanen. En bok kan vara en fantastisk källa till lek, kognitiv utveckling, anknytning, kulturella upplevelser och rörelseglädje.

Genom läsning utvecklar barn språk, fantasi och identitet. Böcker är en ingång till faktakunskaper och filosofiskt tänkande och kan även vara en inspiration till lek och rörelse.

Högläsning gör underverk för barns språkutveckling och läslust. Professor Ingvar Lundborg myntade begreppet ”Den personliga närvarons magi” och syftar på de fina effekter som uppstår när en vuxen sätter sig ner och läser tillsammans med barn.

Högläsning främjar språkutvecklingen och stärker anknytningen mellan barn och vuxna. Det sänker tröskeln för barn med språkliga eller kognitiva svårigheter genom att en vuxen finns närvarande som ”handledare”. Den vuxna pausar för att samtala, förklara, relatera till något i barnets liv, eller låter barnet ställa frågor och ge utlopp för tankar och associationer.

LFI-METODEN

LFI-metoden är en förkortning för ”Läsa för integration”.

Metoden tar fasta på läsningens magi och kombinerar högläsning med teater, lek och andra estetiska uttryck för att skapa nya vägar in i böckernas värld!

Boken *Sagasagor: Fiffiga kroppen och finurliga knoppen* är en berättelse med faktainslag om hur viktigt det är att röra på kroppen. Boken lämpar sig bra för teater och lek eftersom den inspirerar till rörelse och läsglädje, samtidigt som innehållet är lätt att gestalta.

LFI-metoden består av högläsning av en bok och gestaltning i teater.

En person högläser hela eller delar av boken, och bokens karaktärer kommer till liv genom att berättelsen dramatiseras i en improvisationsteater.

Barn och personal gestaltar berättelsen tillsammans. Det kan ske genom att barnen tar olika roller, är med och påverkar dramats händelseförlopp, eller deltar i gestaltningen på annat sätt.

Genom gestaltning och medskapande blir den litterära upplevelsen en erfarenhet som sätter sig i kroppen. Barnen får leka, dramatisera, höra, se och känna berättelsen med hela sig, sinnena och intellektet.

LFI-metoden genomsyras av tre oundgängliga värden:

Medskapande
Representation
Empowerment

Medskapandet

I LFI-metoden är barnen delaktiga i en föreställning både som publik och som aktörer. Barnens åsikter, förslag och aktiva agerande blir viktigt. På så sätt kan de träna sig på och utvecklar sig i: samspel, turtagning, fantasi och kreativitet.

Representation/speglingsmöjlighet

Genom att låta barnen manifesteras delar av sin identitet och erfarenheter (kulturella/språkliga) på scenen och i berättelsen möjliggörs ökad självkänsla och självförtroende hos barnen. Det ökar tilliten till deras egen förmåga till inläring.

Vinsten med representation är tvåfaldig:

- Ett barn som älskar sig själv – som är stolt över sin identitet och har en positiv självuppfattning – blir ett tryggare barn. Det blir konstruktivt, fungerar bättre i grupp och får bättre relationer till kamrater och vuxna.
- Om det som barnet upplever genom boken känns nära det egna jaget, så kommer intresset för boken att öka; likaså lusten att läsa, eller ta till sig det innehåll och den kunskap som finns i boken.

Empowerment

Medskapande och representation skapar empowerment hos barn, det vill säga *egenmakt* eller *självbemäktigande*. Det innebär att en individ känner tillit och tilltro till sin förmåga, sina kunskaper och sin identitet. ”Jag kan, jag vet, jag har förmågan att” är typiska tankar eller uttalanden från någon med hög känsla av egenmakt.

LFI-METODENS STRUKTUR BESTÅR AV:

- a) Introduktion och uppvärmning
- b) 4-dimensionell högläsning
- c) efterföljande workshop

a) INTRODUKTION OCH UPPVÄRMNING

Uppvärmningen syftar till att introducera temat, boken och aktiviteten för barnen. Här kan ni göra olika lekar på högläsningens bokens tema och samtidigt presentera boken. Med ”Fiffiga kroppen och finurliga knoppen” kan ni till exempel göra en bildpromenad med bilder ur boken, introducera karaktärerna och berätta vad som ska hända under högläsningen.

Läs mer om uppvärmning på sidan 20-21.

b) 4-DIMENSIONELL HÖGLÄSNING

Genom 4-dimensionell högläsning blir litteraturen tillgänglig för barnen på ett lättsamt sätt. Lässtunden blir social, interaktiv och fysisk. Att läsa på det här sättet brukar uppskattas av de flesta, både de som redan visat intresse för böcker och de som ännu inte är läsvana. Även de barn som har språkliga eller kognitiva hinder kan förstå berättelsen eftersom handlingen blir gestaltad i teater.

4-dimensionell högläsning består av fyra komponenter; boken, berättarrösten, improvisationsteater och medskapande. Här nedan beskrivs de fyra komponenterna ytterligare.

1 Boken

Så gott som alla böcker går att högläsa och gestalta i 4-dimensionell högläsning. Det bästa resultatet uppnås om den som ska högläsa boken är väl bekant med texten, har läst den på egen hand och förberett sig. Om högläsaren har en positiv relation till boken blir det även lättare att förmedla det till barnen.

Välj att läsa hela boken eller delar av den, beroende på textmängd och tidsutrymme.

Läsaren håller sig nära texten, men i gestaltningen finns förstås alla möjligheter att låta barnen (med sitt medskapande) driva berättelsen dit de vill. Det finns inget tvång eller ”måsten” att göra gestaltningen exakt i enlighet med hur texten lyder. Det viktigaste är att förmedla boken på ett lustfyllt sätt till barnen, och att ni hittar ert sätt att skapa läs- och rörelseglädje!

2 Berättarrösten/högläsaren

Att högläsa en bok är inte svårt. Varje högläsare har sitt eget uttryck och man kan göra på väldigt många olika sätt. Här är några högläsningstips:

- Skapa en spelplats. Det behöver inte vara en uppbyggd scen utan kan vara en matta eller annan fri yta. Huvudsaken är att alla kan sitta så att de ser och hör bra. Låt miljön vara mysig och rolig. Gör plats för alla att sätta sig till rätta, kanske med kuddar och filtar.
- Du som högläser ska vara placerad så att alla ser och hör bra.
- Du som högläser ska förbereda dig på texten genom att först läsa den på egen hand.
- Värm upp rösten.

- Läs med inlevelse och signalera att du tycker om berättelsen. Då smittar glädjen och entusiasmen av sig på barnen.
- Använd rösten som ett verktyg för att skapa dramaturgi, utnyttja olika tonlägen, olika takt, pauser och förstärkningar. När det är spännande kan du sänka rösten, luta dig fram och viska orden. När det är fartfyllt kan du låta orden spruta ut.
- Ha kontakt och interaktion med barnen (mer om det i avsnittet improvisationsteater och medskapande).
- Börja och sluta gärna med en ”magisk formel”. I svensk berättartradition finns ”Snipp snapp snut så var sagan slut” som markerar att berättelsen är slut. Eller låt alla som varit med och gestaltat boken ”hoppa in i boken” när berättelsen är slut.

3 Improvisationsteater

Ordet improvisationsteater kanske låter avancerat, men det har många likheter med det som barn gör hela tiden och är experter på: nämligen roll-lek.

Essensen i improvisation är att spontant hitta på och använda det som uppstår i stunden.

I improvisationsteater krävs det att de vuxna och barnen är lyhörda och följsamma. Det kan hända att barnen för berättelsen i en ny riktning med sina spontana infall.

Vid en 4-dimensionell högläsning läser högläsaren brödtexten och barnen dramatiserar berättelsen. Högläsaren agerar ”regissör” och ser till att brödtext och repliker varvas. Ingen behöver kunna replikerna utantill. Regissören hjälper aktörerna genom att instruera till exempel så här: ”Då sa Saga ’Jag är uttråkad och vill göra nåt roligt.’”

Högläsaren hjälper barnen att medverka med ljud eller miljögestaltning: ”Hur låter en hund som skäller?” eller ”Vi behöver träd i skogen, kan alla ställa sig upp som träd!”

Det är alltså högläsaren som för berättelsen framåt och ser till att ”få ihop det hela på slutet”.

Tänk på att skapa en positiv, social, interaktiv och fysisk lästund tillsammans!

4 Medskapande

I 4-dimensionell högläsning är barnens medskapande avgörande. Medskapandet fyller två funktioner: Det ökar intresset och engagemanget för aktiviteten och läsningen, samt att det sker ett bemäktigande inom barnen när de upplever att deras åsikter och insatser spelar roll.

Det är bra att skapa så många interaktionstillfällen som möjligt tillsammans med barnen. Det kan du till exempel göra genom att ställa frågan: ”Har ni några idéer om vad Saga ska göra nu?”. ”Vad tycker ni att Sagas hund ska heta?” osv. ”Nu ska Saga och Samir fika, vad tycker ni de ska äta? De ska väl ha lite kanelbullar, baqlawa och naan-bröd?”

Låt barnens idéer, språk och identitet vara med och berika berättelsen. Bygg en bro mellan barnens egna erfarenheter och boken. Väv in deras förslag och tolkningar.

Medskapandet åstadkommer representation. När barnen fyller på med sina kulturella och språkliga erfarenheter erbjuds speglingsmöjligheter som kanske inte finns med i originalberättelsen.

Barn är som alla människor meningssökande varelser. Om det som finns i boken har mening för dem kommer de att minnas boken, älska den och vilja läsa och leka boken om och om igen. Genom att låta sådant som de bidrar med bli en del av berättelsen, så kommer de att älska boken ännu mer. Och det är en viktig länk för att få barn att vilja läsa boken på nytt. Och kanske nästa bok... och nästa.

c)
EFTERFÖLJANDE WORKSHOP

En 4-dimensionell högläsning följs alltid av en ”efterföljande workshop”. Den kan äga rum direkt efter läsningen eller vid ett annat, senare tillfälle.

Under workshopen blir boken upplevd genom ytterligare sinnen och bearbetad i olika konstformer. Barnen tränar sin förmåga att tolka texter (sin meta-kognition). Det kan ske genom att gruppen skapar något i anslutning till boken eller hittar på en fortsättning på berättelsen, pysslar, målar, ritar eller berättar i anslutning till berättelsen.

I förskolan har ni alla möjligheter att planera en workshop så att den passar er specifika verksamhet. Det går också bra att skapa ett större projekt kring boken.

I manualen på kommande uppslag ger vi ett utförligt exempel på hur ett Sagalopp kan genomföras, samt ytterligare idéer för workshops inom andra estetiska uttryck. Givetvis kan ni skapa fler och andra workshops i olika estetiska uttryck utifrån era egna idéer och barnens förslag.

MANUAL: 4-DIMENSIONELL HÖGLÄSNING AV SAGASAGOR

Struktur:

Samling med uppvärmningslekar
4-dimensionell högläsning
Efterföljande workshop

Syfte: Syftet är att förmedla glädje kring rörelse samt kunskap om hur viktig fysisk rörelse är för att vi ska må bra. Genom att springa, dansa, leka och hoppa kan vi stimulera hjärnan till att öka koncentrationsförmågan samt förbättra fantasin. Rörelse får oss att bli piggare, gladare och friskare.

Roller:

Högläsare/"regissör" (Namn)
Saga (Namn)
Sagas pappa (Namn)
Samir (Namn)
Hunden (Namn)

Scenplats/möblering/miljö: Skapa en fokusplats för gestaltningen – en spelplats – där barn och personal kan sitta i en halvcirkel och delta i högläsningen som sker framför dem. Aktörerna kan under improvisationen vara fria att använda hela rummet, men avslutningen sker alltid på "scenen". Be då alla att forma

händerna som en strålkastare och rikta sitt fokus mot scenen. På så sätt skapar ni spänning och magi inför det ni ska få uppleva tillsammans.

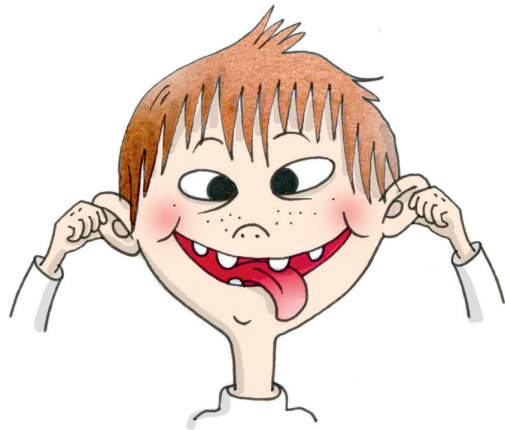
Rekvisita: gymmapåse, sy-kit, nummerlappar etc.

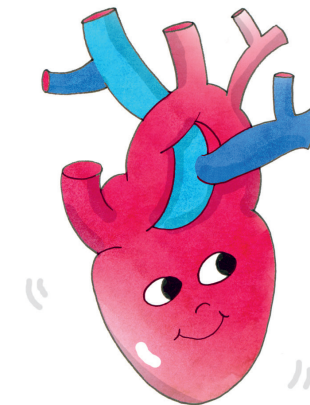
Uppvärmning

Boken *Sagasagor: Fiffiga kroppen och finurliga knoppen* innehåller en berättelse samt fakta om hur viktigt det är att röra på sig. Då kan det passa bra att starta med en ”Få-igång-kroppen-lek”.

- Stå i en ring och gå igenom kroppens stora och små muskler. Fråga barnen: ”Var i kroppen har vi muskler?”
- Klappa på de stora muskelgrupperna: rumpan, låren, vaderna, armarna...
- Klappa på de små musklerna: tårna, fingrarna, ansiktet ... (gör grimaser)

- Hjärngymna: Räkna från 1-10 och sedan från 10-1. Räkna på alla språk som finns i barngruppen. Låt hela gruppen falla in i räknekören, så att de flerspråkiga barnen hamnar i en position där deras kunskap är viktig och värdefull samt att de kan få lära ut.
- Känn på pulsen. Lägg handen på hjärtat när ni står stilla. Uppmärksamma barnen: ”Känner ni att pulsen går långsamt? Hur tror ni att det blir om vi rör oss mycket? Kommer pulsen att förändras?”
- Sjung sången ”Huvud, axlar, knä och tå” med olika känslor (glad, ledsen, stressad, arg).
- Känn på pulsen igen. Har den ökat? Be barnen att låta som ett hjärta ”dodong, dodong” i takt med deras egen puls.
- Gör en hjärtkör, där alla ”pratar” i kör med sin hjärtrytm.

KÖRSHEMA

4-dimensionell högläsning av Saga-Sagor

1. **Högläsning, sid 8:** Saga sitter i köket och syr en gympapåse ...

2. **Interaktion:** En gympapåse är bra att ha sin baddräkt i, eller sin vattenflaska ... Fråga barnen: "Vad kan man mer ha i påsen? Har ni någon väska som ni brukar ha med er till förskolan?"

3. **Högläsning, forts sid 9:** Saga har aldrig sprungit ett lopp, men hennes mamma har sprungit flera lopp. Låt karaktären "mamma" komma till liv och [IMPROVISATION] springa ett kort lopp ...

4. **Högläsning, sid 9:** forts... Saga har suttit länge. Hela morgonen har hon sytt. Broderar ett S, som i sy, simma, springa och **Interaktion:** Fråga barnen vilka fler ord som börjar på S?

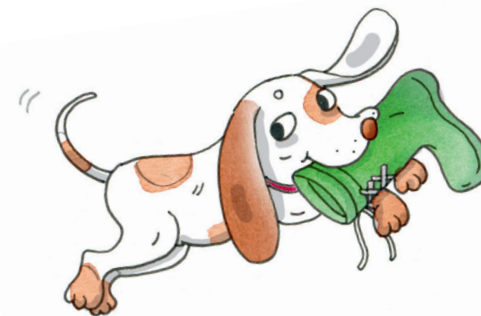
5. [IMPROVISATION] Saga sticker sig på fingret och upptäcker att hon broderat fel, blir arg och slänger ifrån sig påsen.

6. [IMPROVISATION] Pappa/mamma uppmunt- rar henne att leka ute, vilket hon inte har lust med

men gör det ändå. Pappa/mamma tar fram lämp- ligen fakta ur boken sid 40–41 och förklarar för Saga VARFÖR det är så viktigt med rörelse.

7. Träffar Samir och hunden Lars-Laban som inte vill göra som kompisarna säger. Han vill bara tugga på bollen.
8. **Interaktion:** "Vad kan hunden tycka är roligt att göra? Vad har ni för idéer? Hur gör en hund när den är glad? När den är arg?" Locka fram till att göra en hinderbana.
9. Kompisarna i boken bygger en bana med hjälp av barnen och det blir en fantasibana.
10. **Högläsning, sid 19:** Vips slutar plankan att vara plankan ... Saga låtsas att hon är på ett berg. **Interaktion:** Barnen blir berget, vinden, hajarna, hästarna.
11. S. 23: Saga kastar gummistövel i en rockring, hunden får energi och lust att leka med stöveln och gör hela hinderbanan med stövel i munnen. Saga och Samir tycker det är jättekul.

EFTERFÖLJANDE WORKSHOP

Sagaloppet

Det här är ett exempel på ett Sagalopp utomhus.

Loppet kan anpassas för att fungera inomhus också.

Starta med en sång som barnen känner igen och som går bra att göra rörelser till. Fortsätt med att läsa utvalda delar ur boken på sid 48–49.

Värm till exempel upp med ”Huvud, axlar, knä och tå” i olika känslolägen. Testa även olika tempon. Känn om hjärtat slår snabbare. Hoppa på stället, stretcha höger/vänster arm, räkna framlänges från 1–10 och baklänges från 10–1.

Sagaloppet består av sex stationer som ska klaras av innan deltagaren springer vidare till nästa station. Alla får en nummerlapp på sig och en medalj när de kommer i mål.

Låt Sagaloppet bli en lustfylld aktivitet utan tävlingsmoment. Ett barn i taget genomför loppet medan alla andra hejar och peppar!

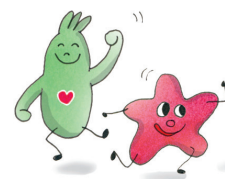
START

▶ Station 1. Hoppa fem hopp på höger ben, hoppa fem hopp på vänster ben.

▶ Station 2. Sjung en sång, högt. Här kan hela gruppen hjälpa till att sjunga om det behövs.

▶ Station 3. Snurra tre varv medan du klappar händerna.

▶ Station 4. Dansa på ett tokroligt sätt.

▶ Station 5. Gör en glad, ledsen, arg och rädd grimas.

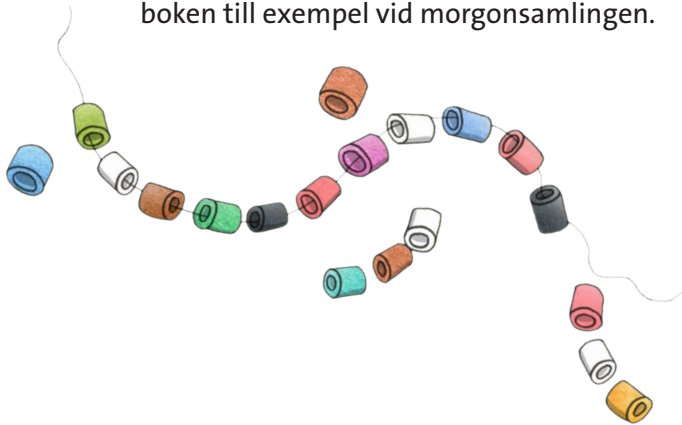
▶ Station 6. Härma en hund hela vägen in i mål.

MÅL: Ropa ”Jag klarade det!” och få en medalj.

FÖRSLAG PÅ FLER EFTERFÖLJANDE WORKSHOPS

- Skapa en miniatyrmodell av ett Sagalopp: Samla material (toarullar, äggkartonger, spilltyger mm) och bygg en Saga-lopp-bana.
- Hitta på en fortsättning på berättelsen: Vad händer nästa dag när Saga blir uttråkad igen? Skriv och rita tillsammans i barngruppen eller enskilt.
- Skapa i lera: Skapa hundar eller andra djur i playdoh/trolldog. Låt barnen namnge sina djur och berätta vad djuret kan göra.
- Namn-Sago-bok: Namnet Saga betyder även saga eller berättelse. Vad betyder varje barns namn i barngruppen? Skapa en bok där ni skriver upp barnens namn på en egen sida. I dialog med föräldrarna tar ni reda på vad namnen betyder och skriver in betydelsen i boken. Läs gärna ur boken till exempel vid morgonsamlingen.

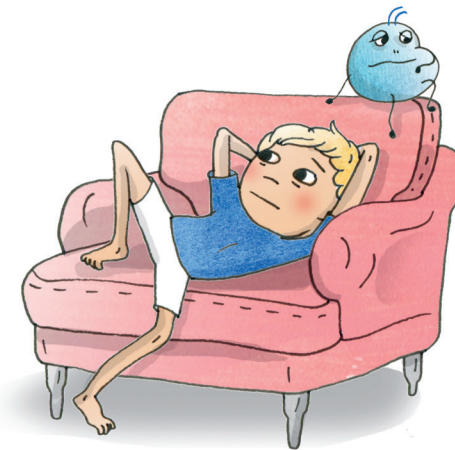

REFLEKTERA/UTVÄRDERA

När ni har genomfört 4-dimensionell högläsning och efterföljande workshop kan ni för er egen skull utvärdera och reflektera över hur det gick. Vad kan förbättras till nästa gång?

Förslag på reflektionspunkter

1. Var det lätt eller svårt att göra 4-dimensionell högläsning?
2. Om det var svårt – vad var utmaningen?
3. Blev barnen representerade i gestaltningen? Om ja, hur? Om nej, hur kan vi göra nästa gång?
4. Fanns medskapande? Om ja, hur? Om nej, hur kan vi göra för att få med det nästa gång?

FÖRBEREDELSE INFÖR 4-DIMENSIONELL HÖGLÄSNING

4-dimensionell högläsning

1. Läs boken.
2. Vad är bokens övergripande budskap som vi vill förmedla till barnen?
Vad är syftet med denna aktivitet?
3. Identifiera vilka roller som finns i boken. Fördela roller och bestäm vem som ska vara högläsare.
4. Bestäm om hela eller delar av boken ska gestaltas i 4-dimensionell högläsning.
5. När/hur låter vi karaktärerna komma till liv? Vilka passager läser högläsaren och vilka spelas som teater? Vilka scener är inövade på förhand i förberedelserna och var finns det utrymme för improvisationsteater?
6. När och hur blir barnen medskapande?
7. På vilket sätt skapar vi representation med barnen, det vill säga hur lyfts barnens identitet och kulturella och språkliga erfarenheter in i berättelsen?
8. Hur ska vi skapa scenen / spelplatsen? Hur gör vi inramningen?
9. Vilken rekvisita behövs? Ska vi använda de föremål som finns i förskolan eller behöver vi skapa någon särskild rekvisita?

Efterföljande workshop:

Vad kan man göra i den efterföljande workshoppen?
Hur kan boken upplevas genom flera sinnen och hur kan man bearbeta och tolka texten i andra konstformer?

Uppvärmning:

Vilka lekar eller andra sätt finns för att värma upp och introducera temat?

LÄSTIPS

Läsa för integration, en metodhandbok. Berolin Deniz, 2018 En bok för alla
Läsa högt - en bok om högläsningens förtrollande verkan. Mem. Fox, 2003.

IDÉER, TANKAR OCH REFLEKTION

Blank header area for the right page.

Lined writing area for the left page, featuring 18 horizontal lines. The bottom right corner is curled up.

Lined writing area for the right page, featuring 18 horizontal lines. The bottom right corner is curled up.

www.generationpep.se

LÄRARHANDLEDNING

SAGASAGOR:

FIFFIGA KROPPEN OCH FINURLIGA KNOPPEN

LFI-Metoden, 4-dimensionell högläsning.

Text: Berlin Deniz, 2022

I samarbete med Generation Pep

Illustrationer: Emma Göthner, ur boken Sagasagor:

Fiffiga kroppen och finurliga knoppen, 2017

En originalproduktion från Bonnier Carlsen bokförlag 2022

www.bonniercarlsen.se